

***A Közép-Tisza vidék
árterületein
ívó halfajok***

Képes zsebhatározó

Bevezetés

A Tisza szabályozását 1846 nyarán kezdték el, ami jelentős átalakulásokat hozott a Tisza-vidéken. Az egykori árterületeknek mindössze az egytizede maradt meg, ami az ívóterületek csökkenése miatt, a halállomány drasztikus csökkenéséhez, az egykori halbőség eltűnéséhez vezetett. Az egykor köztételnek számító, egészséges halhús szinte eltűnt a magyar konyhából, Európában az egyik legalacsonyabb a halfogyasztásunk.

Hazánkban az elmúlt 100 évben 90 halfaj előfordulásáról tudunk, melyből a Tiszában 68 faj van jelen (Harka és Sallai, 2004).

A zsebtározóban az árterületeken ívó halfajokból szeretnénk a 30 legjellemzőbb fajt bemutatni, kiemelve, hogy az ártéri területek növelésével és gondozásával (pl. legeltetés, kaszálás, fokok fenntartása) új szaporodóhelyek hozhatók létre, ami a halállomány növekedéséhez és megerősödéséhez vezethet.

Élőhelyfejlesztési javaslatok

Egy-egy ívóhely kialakulását akár már kisebb területen is sikerrel elvégezhetjük, segíthetjük, illetve kialakíthatunk magunk is kis kerti tavakat, akváriumokat ahol természetes ívatással szaporíthatjuk több őshonos halfajunkat is.

Ezeket az élőhely- ívóhelyfejlesztési javaslatokat az alábbi pontokban foglalhatjuk röviden, felsorolásszerűen össze:

1. Vizes élőhelyek kialakítása, karbantartása

A felmerülő ötletek száma gyakorlatilag végtelen, hallgasson mindenki saját megérzéseire, mert a víz a táj szerves és éltető eleme! Szinte bármilyen vizes élőhely alkalmas lehet rövidebb, vagy hosszabb ideig halak szaporítására-nevelésére, gondoljunk csak a szélsőséges oxigén és hőmérsékleti viszonyok között élő mocsári halfajainkra, mint a lápi póc, a réticsík, vagy a széles kárász.

Néhány példa a teljesség igénye nélkül:

- Hullámtéri holtágak, laposok, kubikok anyamederrel való összekötése, fokok kitakarítása-fenntartása
- felhagyott rizsföldek, halastavak elárasztása, művelésbe vonása
- digógödrök kitisztítása, árasztása
- csatornaszakaszok takarítása, változatosabbá tétele (stb.)

2. Ívási aljzat kialakulásának elősegítése

Az ártéri elöntéseken ívó halfajok többsége növényi aljzatra, vagy fák gyökerére (pl.: fűz, enyves éger) rakja az ikráit, amit elősegíthetünk legeltetéssel, kaszálással, az erdős és cserjés részek ritkításával illetve a megfelelő fafajok (fűz, enyves éger) telepítésével.

3. Ívó fészkek kialakítása

A süllő és a harcsa szaporodását a számukra alkalmas süllő fészkek, ill. harcsa sátrak kialakításával és vízbehelyezésével is segíthetjük.

4. Természetes és mesterséges szaporítási módszerek

Amennyiben mód van rá, egyes fajok szaporítása természetes ívatással (ivarérett anyahalak kihelyezése), valamint mesterséges módszerekkel is segíthető (keltetőházi szaporítás és ivadéknevelés).

5. Szelektáló halászat

A tájidegen halfajokat (elsősorban az ezüstkárászt, a razbórát és a törpeharcsa fajokat) az őshonos állomány érdekében szelektáló halászattal gyéríthetjük.

6. Planktonállomány előkészítése

Szerves és szalmatrágyázással növelhetjük a planktontermelést, az árasztó víz minősége pedig nagy mértékben befolyásolhatja a faji összetételt. (lásd. tógazdasági szaporítással és neveléssel kapcsolatos szakirodalom).

A zsebhatarozó felépitése:

A faj neve magyarul és latinul: pl.: Jászkeszeg (*Leuciscus idus*)
A faj besorolása (család) magyarul és latinul: pl.: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalmi idő:
A faj megjelenése, főbb határozójegyek.	Fajok, amelyekkel könnyen összetéveszthető, el-különítő jegyek.	Méretkorlátozás:
Ökológia	Jelentőség	Népi nevek:
Élőhelye, táplálkozása, szaporodása.	Származása, gazdasági hasznosítása, természetvédelmi helyzete.	Hazai horgászrekord:

A határozóban szereplő halfajok természetvédelmi jelentősége:

Védett fajok
Ritka és veszélyeztetett fajok (hazai védettség alatt nem állnak)
Óshonos fajok
Tájidegen fajok (behurcolt és betelepített fajok)

**1. Bodorka (*Rutilus rutilus*),
Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)**

(Forrás: www.fishbase.org)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Bódorkeszeg, bodri, bőke Hazai horgászrekord: 1,9 kg (2000)
<p>Apró természetű, mérsékelten magas hátú hal, szája csúcsba nyíló, oldalvonalán 40-46 pikkely található, szemgyűrűje, valamint az idősebbek páros úszói narancsos színezetűek.</p>	<p>A <i>vörösszárnyú keszeg</i> (2) szája felső állású, hátúszója a hasú-szók alapja mögött kezdődik. A <i>jászkeszeg</i> (3) pikkelyei apróbbak, számuk 55-60 az oldalvonalon.</p>	
Ökológia	Jelentőség	
<p>Állóvizekben és lassú folyó-vizekben gyakori. Táplálékát fiatalon plankton, később férgek, rákok, rovarlárvák alkotják. Április-májusban, víz alatti növényzetre ívik.</p>	<p>Tömeges előfordulású, jelentős a ragadozók (csuka, süllő, harcsa) táplálékában. Sütve igen ízletes.</p>	

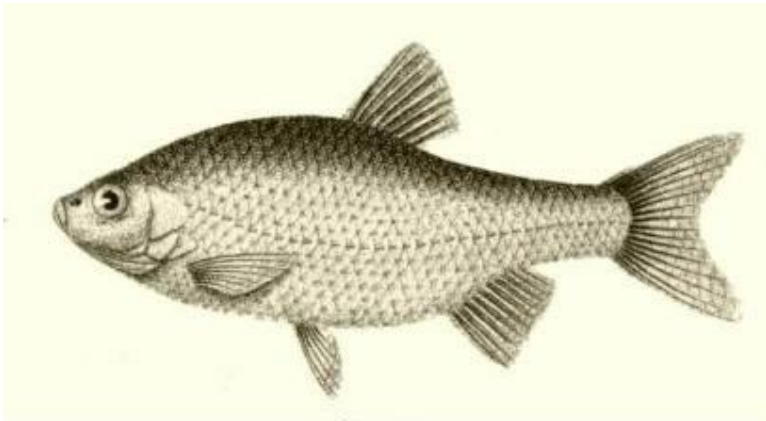
**2. Vörösszárnyú keszeg (*Scardinius erythrophthalmus*),
Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)**

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	
Kistestű, közepesen magas hátú hal, szája felső állású, oldalvonalán 38-42 pikkely található. Szemgyűrűje sárgás-narancsos, páros, fark és fark alatti úszói élénk pirosak.	A <i>bodorka</i> (1) szája csúcsba nyíló, hátúszója a hasúszók alapja fölött kezdődik. A <i>jászkeszeg</i> (3) pikkelyei apróbbak, számuk 55-60 az oldalvonalon.	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Pirosszárnyú keszeg v. koncér, pirosszemű kele
Ökológia	Jelentőség	Hazai horgászrekord:
Elsősorban állóvízi hal. Planktonszervezetek és vízi gerinctelenek mellett, a növényi szervezetek is jelentősek a táplálékában. Májustól júniusig vízi-növényekre ívik.	Jó táplálék hala a ragadozó halaknak, elsősorban a csukának. A vízi növényzet fogyasztásával hasznos feladatot tölt be állóvizeink egyensúlyában. Sütve-irdalva jóízű halétel.	2,05 kg (1995)

3. Jászkeszeg (*Leuciscus idus*) Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

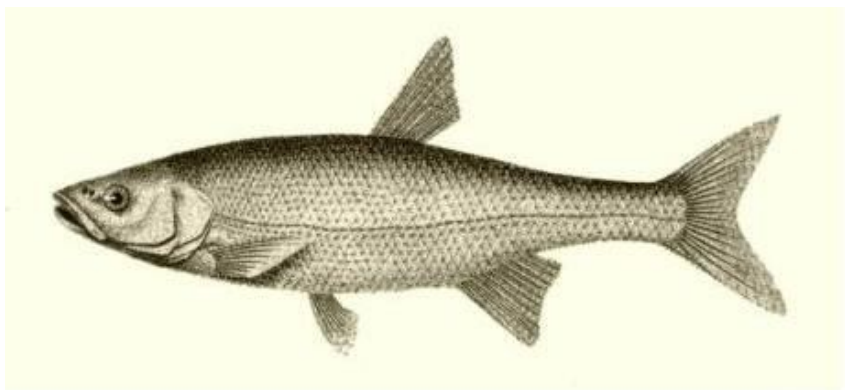
(Forrás: www.fishbase.org)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: május 2. - június 15. Méretkorlátozás: - Népi nevek: Jaszkó, ónos jász, arany orfa Hazai horgászrekord: 3,86 kg (1995)
Közepes nagyságú hal. Szája csúcsba nyíló, nem éri el a szem elejének vonalát. Az oldalvonal mentén 55-60 pikkely található. Az idősebb példányok alsó úszói vörösek.	A <i>bodorka</i> (1) oldalvonalán 40-46 pikkely van. A <i>vörösszárnyú keszeg</i> (2) szája felső állású és 38-42 oldalvonal pikkelye van. A <i>balin</i> (4) szája eléri a szem vonalát.	
Ökológia	Jelentőség	
A folyók nem túl gyors szakaszain tartózkodik. Táplálékát zooplankton, gerinctelenek, növényi részek, és apró halak alkotják. Április-júniusban az 50-70 cm-es vizekben ívik.	Jelentős a halászok és horgászok zsákmányában. Igénytelensége és arany változata miatt, nagyobb figyelmet érdemelne hazai tenyésztése. Kissé szálkás, sárgás húsa ízletes.	

4. Balin (*Aspius aspius*) Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: www.fishbase.org)

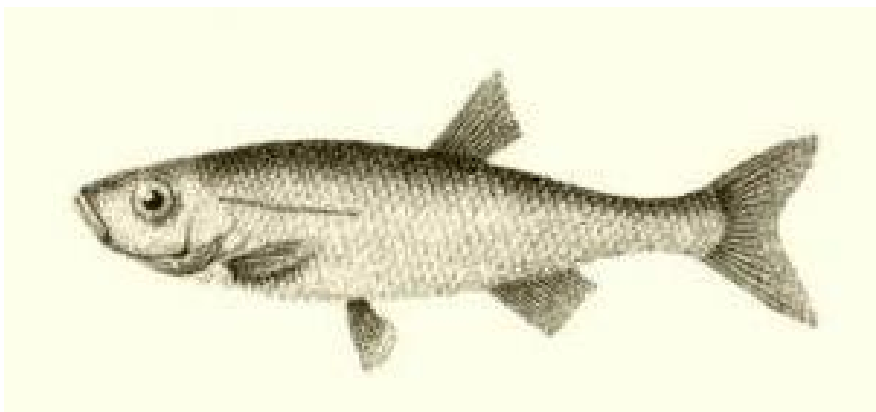
(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: március 1. - április 30. Méretkorlátozás: 40 cm Népi nevek: Ragadozó ön, vízenjáró hal Hazai horgászrekord: 10,54 kg (1991)
Nagyra növő hal. Félig felső állású szája eléri a szem vonalát. Farkalatti úszója erősen homorú. Oldalvonalán 65-75 pikkelye van. Az idősebb példányok alsó úszói vörösek.	A <i>kurta baing</i> (5) szája egészen felső állású, oldalvonala pedig csak az első néhány pikkelyen látható. A <i>küsz</i> (6) szája kicsi, nem éri el a szem vonalát.	
Ökológia	Jelentőség	
A nagyobb folyóvizek, tavak, holtágak lakója. Ivadéka egy évesen ragadozó életmódra tér át. Március közepétől május elejéig, sóderes aljzatra, vagy fák gyökereire ívik.	A halászok fogásában kis százalékban szerepel, ugyanakkor kedvelt horgászszákmány. A vízminőség romlására érzékeny. Húsa szálkás, de ízletes.	

5. Kurta baing (*Leucaspilus delineatus*)
Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: www.fishbase.org)

(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: - Hazai horgászrekord: - (max. 10 cm)
Apró természetű, szeme és felső állású szája nagy. A testoldal hosszában 40-50 pikkely található. Oldalvonala rövid, 7-12 pikkelyen látható. Anális úszójában 11-13 pikkely van.	A <i>balin</i> (4) szájhasítéka csak enyhén irányul fölfelé, száj-szöglete viszont a szem alá ér. A <i>küsz</i> (6) teste lapítottabb, anális úszójában 16-20 sugár van.	
Ökológia	Jelentőség	
Álló és lassan áramló vizek lakója. Zooplankton és apró gerincteleneket fogyaszt. Ikráit áprilistól júliusig gyöngysor-szerűen víz alatti növényekre rakja, melyeket a hím gondoz.	Komoly gazdasági jelentősége nincs, a ragadozók táplálékában szerepelhet. Védett, Európában ritkának számít, nálunk az alföldi csatornáknál kedvező feltételeket talál.	

6. Kűsz (*Alburnus alburnus*)
Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: www.fishbase.org)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom:
Apró termetű, megnyúlt, oldalról erősen lapított hal. Szája felső állású, farkalatti úszójában 16-20 elágazó sugár van. Oldalvonala mentén 45-53 pikkely található.	A <i>balin</i> (4) szája a szeme alá ér, farkalatti úszójában 12-14 sugár található. A <i>kurta baing</i> (5) oldalvonala rövid, anális úszójában csak 11-13 elágazó sugár van.	- Méretkorlátozás: - Népi nevek: Fűzfahal, huszár-keszeg, sneci, szélhajtó kűsz
Ökológia	Jelentőség	Hazai horgászrekord:
Álló és folyóvizekben egyaránt megtalálható. Táplálékát plankton, gerinctelenek, növényi részek alkotják. Ívása áprilistól júliusig tart. Ikráit mederfenék-re, vagy vízínövényekre rakja.	Vizeink egyik leggyakoribb apró termetű hala, fontos a ragadozó halak táplálkozásában. Közvetlen gazdasági jelentősége nincs.	- (max. 20 cm)

7. Karikakeszeg (*Abramis bjoerkna*)
Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: www.fishbase.org)

(Forrás: Demény Ferenc)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Ezüstös balin, levélkeszeg, tányérhal Hazai horgászrekord: 1,90 kg (1992)
Közepes nagyságú, magas hátú hal. Szája csúcsba nyíló vagy félíg alsó állású. Farkalatti úszójában 19-23 sugár van. Az oldalvonal és a hátúszó között 8-10 pikkelysor található.	A <i>dévékeszeg</i> (8) oldalvonal és a hátúszója között 12-13 pikkelysor található. A <i>lapos-</i> (9) és <i>bagolykeszeg</i> (10) anális úszója hosszabb, a <i>küszé</i> (6) pedig rövidebb.	
Ökológia	Jelentőség	
Álló és folyóvizekben egyaránt előfordul. Férgeket, rovarlárvákat, puhatestűeket és kisebb-részt növényi anyagokat fogyaszt. Áprilistól júniusig vízi-növényekre rakja ikráit.	Egyike leggyakoribb halainknak, gyakran előfordul a ragadozó halak táplálékában. A halászok és a horgászok zsákmányában szintén jelentős. Húsa szállkás, de jóízű.	

8. Dévérkeszeg (*Abramis brama*)
Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Bárdkeszeg, lapátkeszeg, pünkösdkeszeg Hazai horgászrekord: 5,70 kg (1998)
Közepes nagyságú, magas testű hal. Szája kicsi, félig alsó állású. Farkalatti úszójában 23-28 sugár van. Az oldalvonal és a hátúszó között 12-13 pikkelysor található.	A <i>karikakeszeg</i> (7) oldalvonala és a hátúszója között 8-10 pikkelysor húzódik. A <i>lapos-</i> (9) és <i>bagolykeszeg</i> (10) anális úszója hosszabb, a <i>küszé</i> (6) pedig rövidebb.	
Ökológia	Jelentőség	
A nagyobb álló- és folyó-vizekben fordul elő leginkább. Főként fenéklakó gerincteleneket fogyaszt. Áprilistól júniusig növényekre, vagy a meder-fenekre rakja ikráit.	A kifogott mennyiség tekintetében mind a halászatnak, mind pedig a horgászatnak egyik jelentős zsákmánya. Húsa szálkás, de kedvelt halétel.	

9. Laposkeszeg (*Abramis ballerus*)

Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: www.fishbase.org)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Balinkeszeg, cápageszeg, papirkeszeg
Közepes nagyságú, megnyúlt testű hal. Szája kicsi, félig felső állású. Hosszú farkalatti úszójában 36-45 sugár van. Pikkelyei aprók, számuk az oldalvonal mentén 65-75.	A bagolykeszeg (10) szája félig alsó állású, oldalvonal mentén csak 48-52 pikkely található. A karika- (7) és dévérkeszeg (8), valamint a küsz (6) farkalatti úszója rövidebb.	
Ökológia	Jelentőség	Hazai horgászrekord: 1,48 kg (1996)
Gyengén áramló, nyílt vizekben érzi igazán jól magát. Elsősorban planktonokat és szerves törmeléket fogyaszt. Áprilistól júniusig növényekre, vagy a mederfenékre ívik.	Kisebb mennyiségben fordul elő a halász- és horgász-zsákmányban. Jelentősége, planktonfogyasztása miatt, víztározók létesítésekor növekedhet. Húsa szálkás, de jóízű.	

10. Bagolykeszeg (*Abramis sapa*)

Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: www.fishbase.org)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom:
Közepes nagyságú hal. Feje kicsi, orra rövid és lekerekített. Kicsi szája félig alsó állású. Hosszú farkalatti úszójában 36-45 sugár, oldalvonala mentén 48-52 pikkely található.	A laposkeszeg (9) szája félig felső állású, orra hegyes, oldalvonala mentén pedig több, 65-75 pikkely található. A karika- (7) és dévérkeszeg (8), valamint a küsz (6) farkalatti úszója rövidebb.	- Méretkorlátozás: -
Ökológia	Jelentőség	Népi nevek:
Áramlásokkedvelő faj, ezért holt-ágakban csak elvétve fordul elő. Túlnyomórészt fenéklakó gerincteleneket fogyaszt. Májustól júniusig áramlásos részeken, a homokos aljzatra ívik.	A halász- és horgászszakmányban kisebb mennyiségben fordul elő. Húsa szálkás, de jó ízű, zsírtartalma magas, így füstölésre és konzervipari feldolgozásra is alkalmas.	Bagókeszeg, bagoly, szápakeszeg
		Hazai horgászrekord:
		1,90 kg (1970)

11. Compó (*Tinca tinca*) Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Demény Ferenc)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: -
Közepes nagyságú, zömök hal. Feje nagy, csúcsba nyíló szája szögletében 1-1 apró bajusz található. Zöldes árnyalatú testét nagyon apró pikkelyek és vastag nyálkaréteg fedi.	Faunánkban nincsen olyan faj, ami igazán hasonlítana a compóhoz. A <i>pontynak</i> (16) 4 bajuszszála van és pikkelyei jóval nagyobbak.	Népi nevek: Cigányhal, haldoktor, nyálkás compó
Ökológia	Jelentőség	Hazai horgászrekord: 3,74 kg (1970)
Sekély tavakban és mocsarakban érzi jól magát. Mindenevő, plankton, fenéklakó állatokat, és növényi részeket is fogyaszt. Májustól júliusig, több részletben, növényekre ívik.	Természetes vizeinkben egyre ritkább, ugyanakkor tógazdasági nevelésével is foglalkoznak, mivel Nyugat-Európában kedvelt horgászhal. Húsa szálkás, de (füstölve különösen) jóízű.	

12. Razbóra (*Pseudorasbora parva*)

Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Gyöngyös razbóra Hazai horgászrekord: - (max. 12 cm)
Apró természetű, nyúlánk hal. Felső állású szája kicsi, ha-sitéka felfelé irányul. Farkalatti úszójában 6 sugár van. A fiatalok és nőtények oldalán sötét csík húzódik végig.	Megkülönböztetése nem okoz nehézséget, esetleg a <i>kurta bainggal</i> (5), vagy a <i>küsszel</i> (6) téveszthető össze, de ezek farkalatti úszója sokkal hosszabb.	
Ökológia	Jelentőség	
Sekély és gyengén áramló vizekben fordul elő. Plankton, rovarlárvákat és élő bevonatot fogyaszt. Szakaszosan áprilistól júliusig, szilárd aljzatra ívik, az ikrát a hím őrzi.	Kelet-Ázsiából települt be, szaporaságával természetes vizeinkben, és a tógazdaságokban is nehézségeket okoz. A ragadozók táplálékként, azonban hasznos is lehet.	

13. Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus*)

Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Demény Ferenc)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Keserű hal, lapistyán, Szent Péter hala Hazai horgászrekord: - (max. 6-8 cm)
<p>Apró termetű hal, szája csúcsba nyíló, hátúszójában 8-11, farkalatti úszójában 8-10 sugár van. Oldalvonala csak az első né-hány pikkelyen látható, farknyelén kékeszöld sáv húzódik.</p>	<p>A széles kárász (14), az ezüstkárász (15) és a ponty (16) hátúszójában minimum 14 sugár van. A karika-, dévér-, lapos- és bagolykeszeg (7, 8, 9, 10) farkalatti úszója hosszabb.</p>	
Ökológia	Jelentőség	
<p>Növényekkel benőtt vizekben tömeges. Táplálékát lebegő algák, plankton és élőbevonat alkotják. Ikráit áprilistól júliusig, tojócsöve segítségével kagylók belsejébe rakja.</p>	<p>A mi vizeinkben gyakori, de Európa más részein ritka és sebezhető, ezért védelmet élvez. Mivel a szélvizeket kedveli, csak alkalmi zsákmánya a ragadozó halfajoknak.</p>	

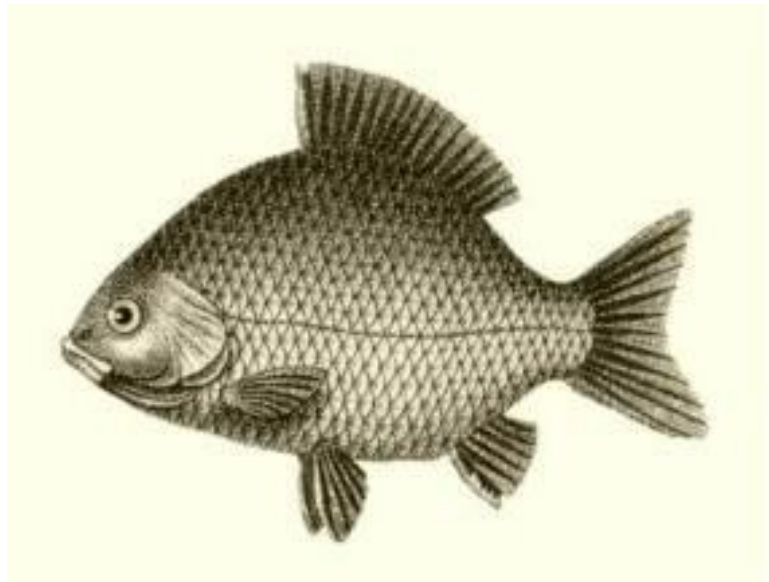
14. Széles kárász (*Carassius carassius*)
Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Aranykárász, fattyú kárász, magyar kárász Hazai horgászrekord: 2,66 kg (1991)
Közepes nagyságú, magas hátú hal. Szája csúcsba nyíló, hátúszója domború, bognártüskéjén 25-30 fog, oldalvonalán 32-35 pikkely, a fiatalok farok-nyelén fekete folt található.	Az <i>ezüstkárász</i> (15) hátúszója homorú szélű, bognártüskéjében pedig csak 10-15 fog van. A <i>ponty</i> (16) 4 bajuszszálat, a <i>szivárványos ökle</i> (13) pedig faroknyelén zöldes csíkot visel.	
Ökológia	Jelentőség	
Öreg holtágakban, mocsarakban érzi igazán jól magát. Mindenevő, táplálékát elsősorban gerinctelenek és növényi részek alkotják. Ikráit májustól júniusig vízínövényekre rakja.	A folyószabályozások után, élőhelyeinek eltűnése és az ezüstkárász térnyerése miatt, megfogyatkozott. Több országban védett, itthon tenyésztésével segítik megmaradását.	

15. Ezüstkárász (*Carassius gibelio*)

Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: -
Közepes nagyságú, zömök hal. Szája csúcsba nyíló, hátúszójának széle egyenes, vagy homorú, bognártüskéjén 10-15 fog található. Oldalvonalán 28-33 pikkely található.	Sötétebb-mocsaras vizekben két kárász fajunk színezete nem feltétlenül különbözik. A széles kárász (14) hátúszója domború szélű, bognártüskéjében pedig több, 25-30 fog van.	Népi nevek: Aranyhal, ezüst kínai kárász, kövi kárász
Ökológia	Jelentőség	Hazai horgászrekord: 3,55 kg (1992)
Szinte minden típusú vízben előfordul. Vegyes táplálkozású, főleg apróbb gerincteleneket fogyaszt. Május-júniusban növényzetre ívik. Gynogenezissel is képes szaporodni.	Délkelet-Ázsiából települt be, gyors terjeszkedése és szerény igényei miatt nehézségeket okozhat a halgazdálkodásban. Gyakorisága és ízletes húsa miatt viszont jelentős faj.	

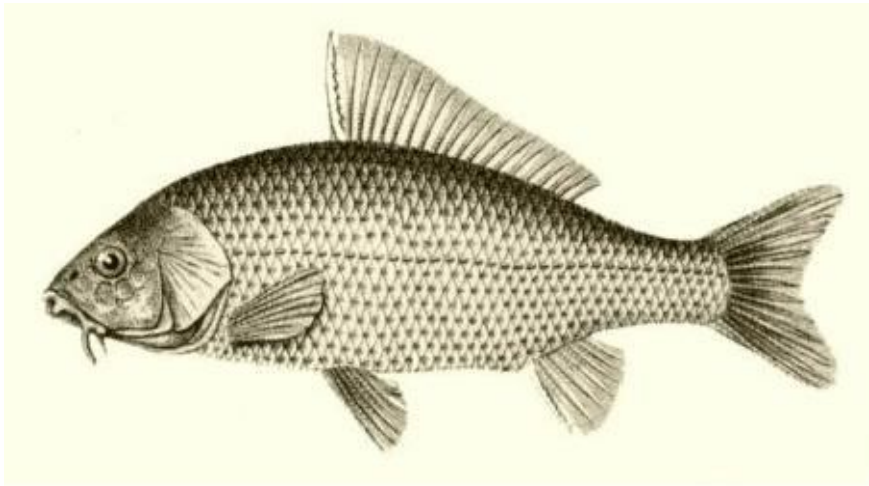
16. Ponty (*Cyprinus carpio*)
Család: Pontyfélék (*Cyprinidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	<p>Fajlagos tilalom: május 2. - június 15.</p> <p>Méretkorlátozás: 30 cm</p> <p>Népi nevek: Pozsár, potyka, nyurga ponty, vadponty</p> <p>Hazai horgászrekord: 32,33 kg (1997)</p>
<p>Nagyra nő, változó hátmagasságú és pikkelyzetű hal. Szája csúcsba nyíló, melyen 1-1 pár bajuszt visel. Pikkelyes pontyoknál az oldalvonal mentén 32-41 pikkely található.</p>	<p>A <i>szivárványos öklének</i> (13) kékeszöld farokcsíkja van, a <i>széles kárásznak</i> (14) domború a hátúszója, az <i>ezüstkárásznak</i> (15) és a fentebb felsorolt fajoknak nincsen bajusza.</p>	
Ökológia	Jelentőség	
<p>Folyó- és állóvizekben is megtalálható. Mindenevő, főleg iszaplakó gerinctelen állatokkal táplálkozik. Április végétől júniusig hínárfélékre, illetve el-öntött rétek növényzetére ívik.</p>	<p>Halgazdaságaink legnagyobb mennyiségben tenyésztett hala, kedvelt horgászhal. Az eredeti vadponty állományok Európában veszélyeztetettek, fenntartásuk igen fontos feladat.</p>	

17. Réticsík (*Misgurnus fossilis*)
Család: Csíkfélék (*Cobitidae*)

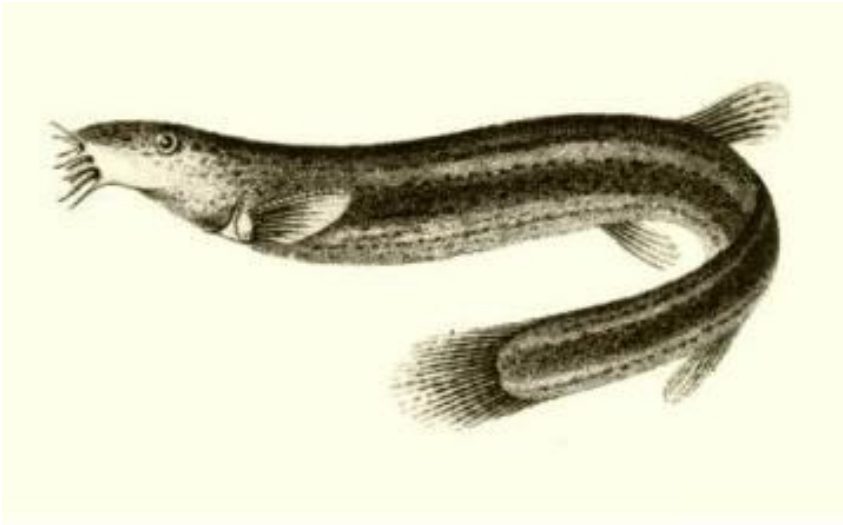
(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Demény Ferenc)

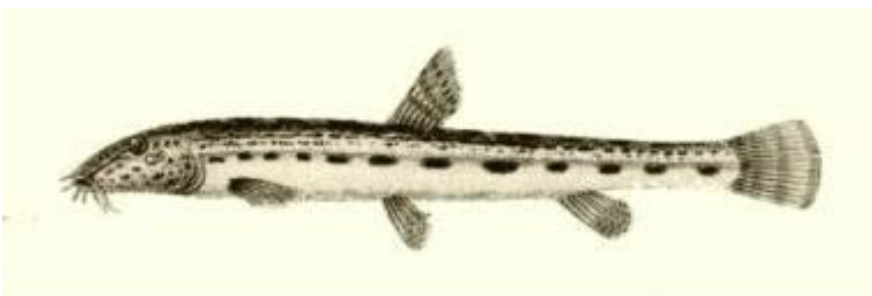
(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Ásott hal, ásovány hal, csíkhal, halcsík Hazai horgászrekord: - (30 cm-nél is hosszabb lehet)
Kis növésű, teste hosszan meg-nyúlt, csíkozott. Szája kicsi, alsó állású, ajkain 10 bajusz-szál található. Hát- és farokú-szója szabályosan lekerekített, apró pikkelyei alig látszanak.	A <i>vágócsík</i> (18) teste oldalról erősebben lapított, szeme alatt hátrafelé álló, felmereszthető csonttüskét visel, hátát és oldalát pedig nagyobb foltok sora mintázza.	
Ökológia	Jelentőség	
A réteknek is nevezett idő-szakos mocsarak hala. Béllégzése, lárvájának pedig külső kopolyója van. Mindenevő, a fenéken táplálkozik. Áprilistól június elejéig növényzetre ívik.	A nagy vízrendezések előtt kifejezetten gyakori volt, halászatával a csíkászok foglalkoztak. Jelenleg, élőhelyeinek megfogyatkozása miatt, természetvédelmi oltalom alatt áll.	

18. Vágócsík (*Cobitis elongatoides*)
Család: Csíkfélék (*Cobitidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Jégfürő hal, kőharapó, vágóhal Hazai horgászrekord: - (max. 10-15 cm)	
Kis növésű, nyúlánk hal, testét foltok sora tarkítja. Szeme alatt csonttüske található, alsó állású száját 6 bajuszsál keretezi. Sem pikkelyi, sem az oldal-vonala nem látható.	A <i>réticsík</i> (17) teste oldalról kevésbé lapított, szeme alatt nem visel csonttüskét, 10 bajuszsála van, oldalát pedig hosszanti csíkok díszítik.		
Ökológia	Jelentőség		
Az iszapos medrű vizekben gyakori. Fenéklakó élőlények mellett bomló szerves anyagokat is fogyaszt. Áprilistól júniusig ritkás növényzetű vizekben ívik.	Gyakori halunk, mely rejtett életmódja és fürgesége miatt a ragadozók táplálékában ritkán szerepel. A többi csíkfajjal való összetéveszthetősége miatt, hazánkban védelmet élvez.		

19. Fekete törpeharcsa (*Ameiurus melas*)

Család: Törpeharcsafélék (*Ictaluridae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

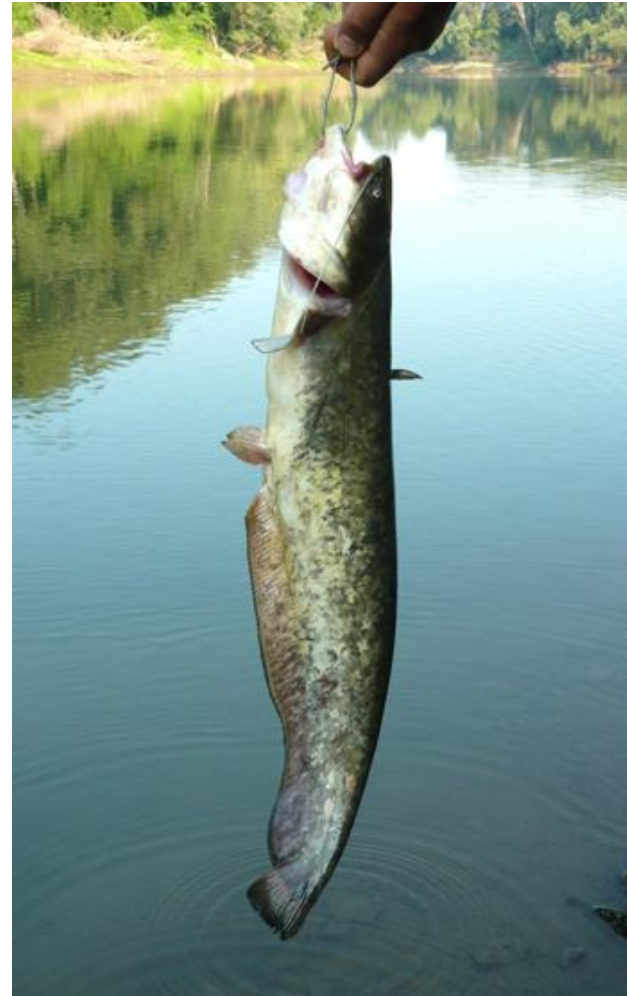
(Forrás: Demény Ferenc)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Fekete harcsa, olasz harcsa Hazai horgászrekord: - (max. 25-30 cm)
<p>Kisnövésű hal, szája széles, állkapcsain kefefogak, valamint 4-4 bajuszszál foglal helyet. A hát- és mellúszók elején csonttüskét, a hát és farokúszó között zsírúszót visel.</p>	<p>A törpeharcsa (<i>Ameiurus nebulosus</i>) úszósugarai egyszínűek (nem sötétebbek) a köztük feszülő hártyával, testszíne pedig felhőzött. A harcsának (20) nincs zsírúszója.</p>	
Ökológia	Jelentőség	
<p>A növényzettel benőtt állóvizeket kedveli, vegyes táplálkozású. Június-júliusban homokos aljzatú fészegdörbe ívik, az ikrát és az ivadékat néhány hétig együtt őrzik a szülők.</p>	<p>Észak-Amerikából telepítették be mindkét törpeharcsa fajt a XIX. század végén, majd elszaporodtak vizeinkben. Bár nehézséget okoz tömeges jelenlétük, húsuk igen keresett.</p>	

20. Harcsa (*Silurus glanis*)
Család: Harcsafélék (*Siluridae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Demény Ferenc)

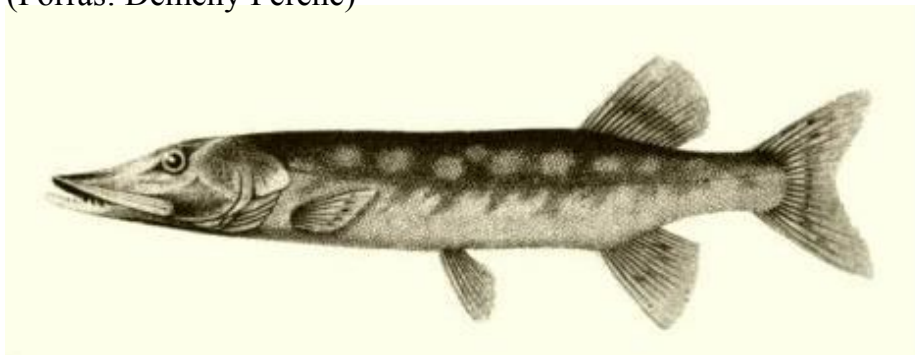
(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	<p>Fajlagos tilalom: 80 cm alatt: május 2. - június 15. Méretkorlátozás: 50 cm</p> <p>Népi nevek: Folyami-, leső-, v. szürkeharcsa Hazai horgászrekord: 112 kg (2004)</p>
<p>Nagyra növő halfaj, szája nagy, félig felső állású, benne kefe-fogak ülnek, állkapcsain 6 bajuszszál található. Mellúszójának első sugara csonttüskévé alakult, teste pikkelytelen.</p>	<p>A <i>törpeharcsa</i> (19) fajok alakra nagyon hasonlítanak, de hát és farokúszójuk között zsírúszót viselnek.</p>	
Ökológia	Jelentőség	
<p>Álló és folyóvizekben is megtalálható, tápláléka halakból és gerinctelenekből áll. Ikráját május-júniusban bokros, vagy gyökeres részeken készített fészekre rakja, amit a hím őriz.</p>	<p>Értékes faj, tógazdaságokban is tenyésztik. Az egyetlen ragadozó, mely jelentős mértékben vissza tudja szorítani a törpe-harcsa fajokat. Húsa szálfakémes és rendkívül ízletes.</p>	

21. Csuka (*Esox lucius*) Család: Csukafélék (*Esocidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

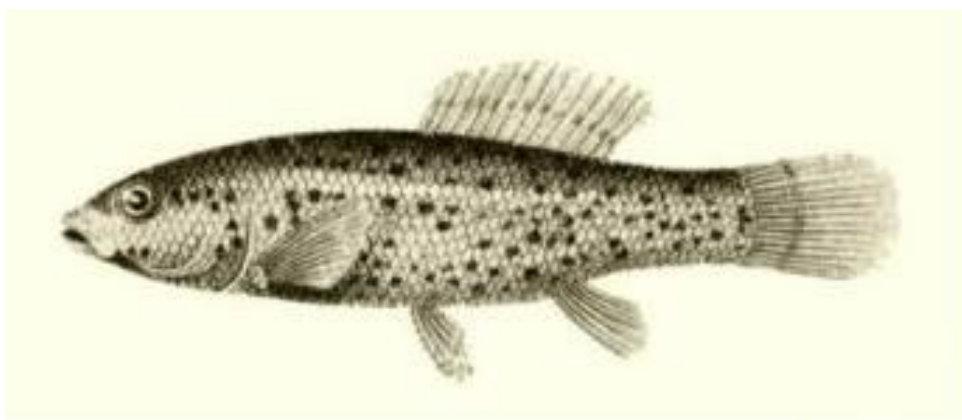
(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: február 15. – március 31. Méretkorlátozás: 40 cm Népi nevek: Bugyli, közcsuka Hazai horgászrekord: 20,47 kg (1994)
Ökológia	Jelentőség	
<p>Nagyra növő, megnyúlt testű hal. Hatalmas, félig felső állású szájában erős fogak ülnek. Pikkelyei a fej hátsó részét is beborítják, aprók, számuk 120-144 az oldalvonal mentén.</p>	<p>A csukafélék családjának egyetlen képviselője Európában, így nehéz más fajjal összetéveszteni. Más fajra nem jellemzően, páratlan úszói a test végén helyezkednek el.</p>	
<p>Nagyon jó alkalmazkodású faj, szinte minden víztípusban megél. Falánk ragadozó, tápláléka zömmel hal. Február végétől április elejéig, a csendes vizek növényzetére ívik.</p>	<p>Természetes vizeink halásza-tában és horgászatában egyaránt jelentős. Fontos szerepet tölt be vizeink békés halállományának szabályozásával. Húsa szálkás, de kitűnő ízű.</p>	

22. Lápi póc (*Umbra krameri*)
Család: Pócfélék (*Umbridae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Békahal, bobály, kutyahal, pecehal Hazai horgászrekord: - (max. 10-11 cm)
<p>Apró természetű, zömök hal. Szája félig felső állású, benne apró kefefogazat található. Hát-úszója a test hátsó felén található, hosszú, 12-13 sugár van benne, farokúszója lekerekített.</p>	<p>A <i>réticsík</i> (17) nyúlánkabb és bajuszsálakat visel, <i>csuka-ivadék</i> (21) orra hosszú, farokúszója villás. Leginkább az <i>amurgéb</i> (28) hasonlít rá, de annak két hátúszója van.</p>	
Ökológia	Jelentőség	
<p>A nagy lápvidékek jelentették igazi otthonát. Plankton, gerinctelen állatokat és halivadékot fogyaszt. Április-májusban fészekbe ívik, az ikrát a nőstény kikelésig gondozza.</p>	<p>Korábban disznókacskákat etettek vele, a vízrendezések után azonban megritkult. Endemikus, fokozottan védett fajunk, melynek mindössze két rokona él Észak-Amerikában.</p>	

23. Naphal (*Lepomis gibbosus*)
Család: Naphalfélék (*Centrarchidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

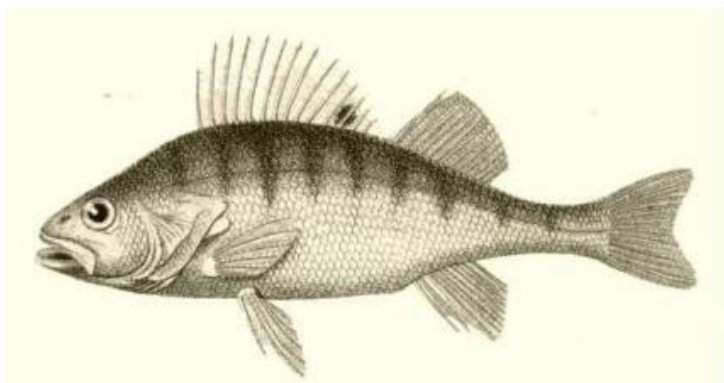
(Forrás: Demény Ferenc)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Cifrakárász, napkárász Hazai horgászrekord: - (max. 15-17 cm)
Kis termetű, magas hátú hal. A kifejlett példányok kopolyú-fedőjén egy fülszerű, fekete-piros folt van. Szája felső állású, hátúszója összetett. Színe kékeszöld, tarka mintázattal.	Elkülönítése csak ivadék-korban jelenthet gondot. A <i>sügérnek</i> (24) két hátúszója van. A <i>vágódurbincs</i> (25) szája apró, csúcsba nyíló, oldalát pedig kis foltok tarkítják.	
Ökológia	Jelentőség	
A hínárral részben benőtt állóvizeket kedveli. A parti öv gerinctelen állataival és planktonnal táplálkozik. Május-júniusban fészekre ívik, az ikrát a hím őrzi, gondozza.	Észak-Amerikából díszhalként hozták be Európába, Magyarországra 1905-ben került be. Húsa átsütve ízletes, de kis mérete miatt csak ritkán kerül az asztalra.	

24. Sügér (*Perca fluviatilis*)
Család: Sügérfélék (*Percidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Csapó sügér, dübér, fésűshal, szolgabíró Hazai horgászrekord: 2,43 kg (1995)
Közepes nagyságú hal, szája csúcsba nyíló, benne apró fogak vannak. Két hátúszója közül, az első végén egy fekete folt látható, oldalát fekete harántsávok díszítik.	A <i>naphalnak</i> (23) és a <i>vágódurbincsnak</i> (25) csak egy összetett hátúszója van. A <i>süllő</i> (26) és a <i>kősüllő</i> (27) ezüstös színű és nem visel fekete foltot az első hátúszóján.	
Ökológia	Jelentőség	
Álló és folyóvizekben egyaránt megtalálható. Gerinctelen állatokat, az idősebbek pedig egyre több halivadékot fogyasztanak. Áprilisban növények-rekővekre rakja füzérszerű ikráját.	13 cm-es nagyságot elérve ivadékfogyasztásával fontos szerepet tölt be vizeinkben, mint kis ragadozó. Télen lékből is jól fogható, szálkátlan húsa a süllőénél is ízletesebb.	

25. Vágódurbincs (*Gymnocephalus cernuus*)

Család: Sügérfélék (*Percidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom:
Apró termetű hal, csúcsba nyíló szája kicsi. Hátúszója összetett, oldalvonalán 35-40 közepes nagyságú pikkely található. Színe barnászöld, apró sötétbarna foltokkal tarkítva.	A sügérnek (24), süllőnek (26) és kősüllőnek (27) két hátúszója van. A sügér első hátúszóján fekete folt található. A naphal (23) tarka, kopolyúfedőjén fekete-piros foltot visel.	-
Ökológia	Jelentőség	Méretkorlátozás:
A lassabb folyóvizek és nyíltabb állóvizek hala. Kezdetben plankton, majd fenék-lakó gerincteleneket fogyaszt. Április-májusban növényzetre, vagy kövekre ívik.	Ahol sűrű az állománya, a ragadozók szívesen fogyasztják. Az elmúlt évtizedben, több vizünkben erősen csökkent a gyakorisága. Húsa ízletes, de általában nem fogyasztják.	-
		Népi nevek: Kis dürgencs, paptető, taknyos maca, vízidarázs
		Hazai horgászrekord: - (max 10-15 cm)

26. Süllő (*Sander lucioperca*)
Család: Sügérfélék (*Percidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

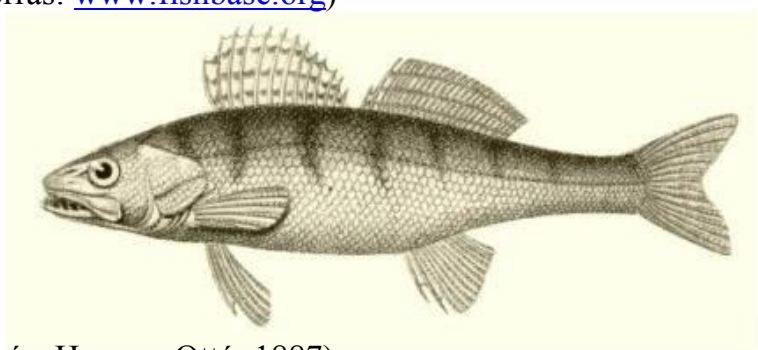
(Forrás: Demény Ferenc)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: március 1. - április 30. Méretkorlátozás: 30 cm
Nagyra növő hal. Két hátúszója van, szája csúcsba nyíló. Felső állkapcsának vége eléri a szem hátsó vonalát, benne erős fogak ülnek. Ezüstszürke színét sötétebb harántsávok díszítik.	A <i>kősüllő</i> (27) felső állkapcsának vége legfeljebb a szem középvonaláig ér. A <i>sügér</i> (24) első hátúszóján fekete folt van, a <i>naphal</i> (23) és a <i>vágódurbincs</i> (25) hátúszója összetett.	
Ökológia	Jelentőség	Hazai horgászrekord: 14,65 kg (2000)
Álló- és folyóvizekben is meg-él. Elsősorban kisebb méretű halakat zsákmányol. Március-áprilisban előntött növényzetre, vagy fűzfák gyökerére rakja ikráját, melyet a hím őriz.	Legértékesebb halaink közé tartozik, húsa szálkamentes és rendkívül ízletes. A halász- és horgászsákmányban egyaránt jelentős, nagyobb példányait fogasnak nevezik.	

27. Kőszüllő (*Sander volgensis*)
Család: Sügérfélék (*Percidae*)

(Forrás: www.fishbase.org)

(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: március 1.- május 31. Méretkorlátozás: 20 cm Népi nevek: Bandár, tarka süllő, vadsüllő Hazai horgászrekord: 3,2 kg (1980)
Közepes nagyságú hal. Két hátúszója van, szája csúcsba nyíló, felső állkapcsának vége nem ér túl a szem középvonalán. Oldalát határozottabb vonalú, sötét harántsávok díszítik.	A süllő (26) felső állkapcsa túlér a szem hátsó vonalán, harántsávjai elmosódottak és a kifejlett példányoknak is van ebfoaga. A sügér (24) első hátúszóján fekete folt van.	
Ökológia	Jelentőség	
Nagyobb vízterekben a rosszabb vízminőséget is elviseli. Fenéklakó gerinctelenekkel, majd idősebb korban apró halakkal táplálkozik. Április-májusban növényzetre ívik.	Ritkasága miatt nem tartozik a gazdaságilag fontos halaink közé. Országos szinten csökkennek állományai, Európában a sebezhető fajok között tartják számon.	

28. Amurgéb (*Perccottus glenii*)
Család: Alvógébfélék (*Odontobutidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Demény Ferenc)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Amuri géb Hazai horgászrekord: - (max. 20-25 cm)
Kis növésű, zömök testű hal. Felső állású szájának szeglete a szem alá ér. Két hátúszója van, úszói lekerekítettek. Ívási időben a hímek sötétebbek, homlokuk megduzzad.	A <i>lápi póc</i> (22) igen hasonló hozzá, de csak egy hátúszója van. A <i>folyami gébnek</i> (29) és a <i>tarka gébnek</i> (30) a hasúszói tapadókoronggá nőttek össze és nincsen úszóhólyagjuk.	
Ökológia	Jelentőség	
A növényekkel benőtt sekély állóvizet kedveli, szerény igényű halfaj. Elsősorban vízi gerincteleneket fogyaszt. Május-júniusban víz alatti tárgyakra ívik, az ikrát a hím őrzi.	Távol-Keletről, mint díszhal került Európába, hazánkban 1997-ben tűnt fel. Terjeszkedésével kiszoríthatja a fokozottan védett lápi pócot, a csukának viszont kedvező táplálékhal.	

29. Folyami géb (*Neogobius fluviatilis*)
Család: Gébfélék (*Gobiidae*)

(Forrás: www.fishbase.org)

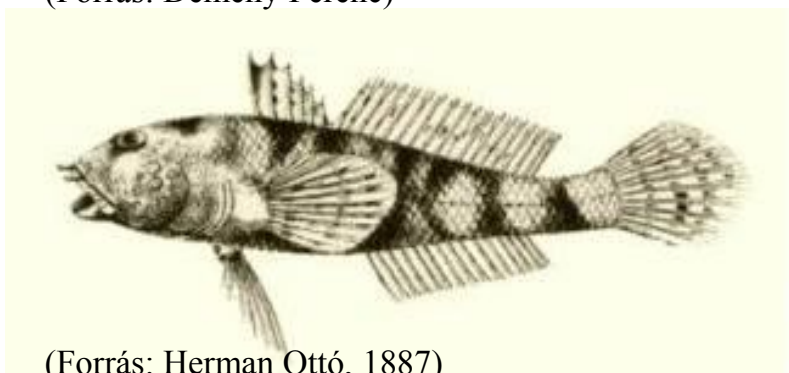
Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: - Hazai horgászrekord: - (max. 13-15 cm)
Ökológia	Jelentőség	
Apró termetű hal, szája felső állású, kettő hátúszója van. Szürke alapszínét a testoldal felső részén sötétebb foltok tarkítják, a hímek ivási időben fekete nászruhát viselnek.	A <i>tarka géb</i> (30) szája kisebb és orrán két kis csövecske nyúlik előre. Az <i>amurgéb</i> (28) hasúszói szabadon állnak, nincsenek összenőve tapadó-koronggá.	
Álló- és folyóvizekben is előfordul. Planktonnal, gerinctelenekkel és halivadékkal táplálkozik. Május-júniusban kő, vagy gyökér alatti üregbe ívik, a fészket a hím őrzi.	A tengerekből a folyókba felúszva terjedt el az elmúlt 50 évben. Ahol nagyobbak az állományai, a ragadozó halak táplálékában jelentős lehet.	

30. Tarka géb (*Proterorhinus marmoratus*)

Család: Gébfélék (*Gobiidae*)

(Forrás: Demény Ferenc)

(Forrás: Herman Ottó, 1887)

Ismertetőjegyek	Hasonló fajok	Fajlagos tilalom: - Méretkorlátozás: - Népi nevek: Foltos géb Hazai horgászrekord: - (max. 10 cm)
Apró termetű hal, orrának csúcsán egy-egy rövid csövecske látható. Szája kicsi és csúcsba nyíló, hátúszója kettős, has-úszói tapadókorongként összenőttek. Oldalvonala hiányzik.	A <i>folyami géb</i> (29) orrán nem találhatóak rövid csövecskék, az <i>amurgébnak</i> (28) pedig nincsen tapadókoronggá összenőve a hasúszója.	
Ökológia	Jelentőség	
A lassú folyókat és az álló-vizeket kedveli. Planktonnal és fenéklakó gerinctelenekkel táplálkozik. Április-májusban kő, vagy gyökér alatti üregbe ívik. A fészket a nászruhás hím őrzi.	A tengerek felsős vizeiből kezdett terjeszkedni, Magyarországon a XIX. században jelent meg. Ahol sűrűbb állománya alakul ki, a ragadozók táplálékaként lehet szerepe.	

Előforduló szakszavak magyarázata

Oldalvonal: a hal egyik legfontosabb érzékszerve, az oldalán pontsor szerűen húzódik végig, segítségével érzékeli az áramlatokat.

Úszók: megkülönböztetünk páros (mell- és hasúszók) és páratlan úszókat (hát-, farok- és farkalatti úszók). A hátúszók lehetnek összetettek (pl.: naphal, vágódurbincs) vagy kettősek (pl.: sügér, süllő) is. Összetett hátúszó esetén a kétféle úszósugár típus (kemény és lágy /v. elágazó/) egy úszón belül található meg, míg kettős hátúszó esetén az első hátúszóban csak kemény, míg a hátsóban csak lágy úszósugarakat találunk.

Plankton: lebegő növényi (fitoplankton: cianobaktériumok, algák), vagy állati (zooplankton: egysejtűek, kerekesszervek, bolharák) szervezetek.

Száj állása: a hal táplálkozásának megfelelően, attól függően, hogy a vízréteg melyik részén keresi elsősorban a táplálékát, a szájának állása (iránya) lehet: felső állású, félig felső állású, csúcsba nyíló, félig alsó állású, vagy alsó állású.

Gynogenézis: az ezüstkárász sajátos szaporodásmódja, mely során más pontyfélék hímjeinek ivarsejtjei indítják el a petesejt barázdálódását, azonban nem egyesülnek azzal, így az utódok az ikrás tökéletes másolatai (klónjai) lesznek. Az ezüstkárász ezzel a szaporodásmódjával hódítja meg sikeresen terjeszkedése során az új vízterületeket, majd ahogy állományai megerősödnek fokozatosan áttér ivaros szaporodásra.

Kefefog: a harcsafélékre jellemző, apró, sűrű, kefe szerű fogazat.

Zsírúszó: a hát- és a farokúszó között található, apró úszószerű zsírtartalmú bőrlebeny, mely pl.: a törpeharcsaféléknél, pisztrángféléknél és heringféléknél is jellemző.

Endemikus: bennszülött faj, mely egy adott vízgyűjtő területen alakult ki, és csak ott fordul elő a világon.

Felhasznált és ajánlott szakirodalom

- Demény F., Keresztessy K. (2007): A nagykovácsi Anyita-tó 2006. évi lehalászásának halfaunisztikai és tájgazdálkodási értékelése. Pisces Hungarici, Magyar Haltani Társaság, Debrecen, 2007. 2. sz. 135-139. p.
- Demény F. (2007): Közép-tiszai kubikgödör-rendszerek halfaunisztikai kutatása. Pisces Hungarici, Magyar Haltani Társaság, Debrecen, 2007. 1. sz. 81-92. p.
- Győre K. (1995): Magyarország természetesvízi halai. Környezetgazdálkodási Intézet TOI Környezetvédelmi Tájékoztató Szolgálat, 339 p.
- Harka Á., Sallai Z. (2004): Magyarország halfaunája. Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Szarvas, 269 p.
- Herman O. (1887): A magyar halászat könyve I.-II. Királyi Magyar Természettudományi Társulat, Budapest, (Aréna Kiadó Kft., Budapest, 1991) 860 p.
- Horváth L., Tamás G. (2011): Haszonhalaink szaporítása és ivadéknevelése. Második, átdolgozott kiadás, SZIE-Halgazdálkodási Tanszék, 120 p.
- Pintér K. (2002): Magyarország halai. Akadémia Kiadó, Budapest, 222 p.

A határozó létrejöttét támogatja a Vidékfejlesztési Minisztérium

2011. évi Zöld Forrás Pályázata. Pályázati azonosító: PTKF/2304/2011.

„Élő folyót, gazdag tájat – szemléletformálás a helyi halászat, halgazdálkodás és ökoturizmus hosszú távú fejlesztésében”

ISBN 978-963-88349-1-1

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

